

Korce, Albanië, 1995.

De stammen ten oosten van Eden

Foto's en tekst Carl De Keyzer/ Magnum

East of Eden is het resultaat van een reis in verschillende etappes door het voormalige Oostblok. Ik heb er twee jaar aan gewerkt, samen met Ine Pisters, die instond voor de research en de teksten. We hebben twaalf landen bereisd: Oost-Duitsland, Polen, Hongarije, Tsjecho, Slowakije, Roemenië, Albanië, Bulgarije, Kroatië, Servië, Macedonië en Slovenië. De reis zelf heeft ons acht maanden gekost en twee auto's - hoewel de tweede nog rijdt. De titel van mijn project heeft niets te maken met de gelijknamige film met James Dean, tenzij je daarin de nieuwe westerse invloeden ziet. Dus ook niet met het boek van John Steinbeck, tenzij je refereert aan de strijd tussen oud en nieuw. Met de passage in de bijbel over de 'stammen ten oosten van Eden' zou het wel iets van doen kunnen hebben. De verdrijving uit het paradijs, de boottocht van honderden Albanezen naar het beloofde land Italië, het afbreken van de Berlijnse Muur en het heropbouwen van de EU- en de Schengen-muur, het nieuwe Europese rijk en de handelaars en bedelaars aan de poorten van die nieuwe versterkte stad: beelden en metaforen over dit onderwerp, die door middel van een titel min of meer gestalte krijgen. Door de complexiteit van het gegeven zijn de foto's vrij abstract en symbolisch geworden. Er zit zelfs een gezonde portie surrealisme en typisch Vlaams magisch realisme in. Ik vond geen andere manier om nationalisme, kommunisme, kapitalisme, nieuwe rijken, maffiosi, nationale verledens en nieuwe armoede te combineren - als dat al nodig is. Het is een zoektocht naar beelden geworden. Beelden die mezelf als esteticus voldoende boeien en die een interpretatie geven van de mengeling van bovengenoemde elementen.

In Oost-Duitsland hebben we vooral genoten van de grandeur van mijn onbekende steden als Dresden en Leipzig en de koortsachtige heropbouw van het andere Duitsland. Na God, Inc. had ik gezworen om nooit meer foto's te maken over religie. De volgende halte, Polen, deed me die beslissing onmiddellijk herzien. Processies en bedevaarten, middeleeuwse toestanden. Walesa die een kapel in het presidentieel paleis laat bouwen, kerken die tot elf missen per dag organiseren: het zijn lokvogels waar ik moeilijk aan kon weerstaan. Hongarije beleefden we in de zomer van 1994. Een snikhete zomer. De Hongaren, die sowieso al een groot deel van hun vrije tijd in termale en andere baden doorbrengen, waren er toen niet meer van weg te slaan. Dorpen en steden waren volledig verlaten, iedereen zat in baden en parken. Wij dus ook. In Slowakije gingen we op zoek naar zigeunerdorpen. In de buurt van Kosice vonden we de Roma-in-verwaarloosde woonblokken en in zelfopgetrokken bidonvilles. De schrijnende toestanden en de moeilijkheid van fotograferen deden me besluiten om alleen in Bratislava wat foto's te sprokkelen. Tsjecho is Praag: tachtig procent van het nationaal inkomen wordt verworven door het toerisme in één stad. De kans om af en toe een echte Tsjech voor de camera te krijgen was te laag om verder te werken. De weinige foto's van Tsjecho komen van een Mozart-festival in Karlsbad, ook al geen echt Tsjechische stad. Van Macedonië kan ik me alleen het betonnen en negenachtige Skopje herinneren en de kebabs.

Roemenië is uniek, en niet alleen door de Romaanse taal. De mengeling van Oostenrijkse slagroomtaarthuizen en de diepe ellende na het verwoestend beleid van het 'genie der Karpaten' is frappant. De dorpen zijn er zeer autentiek en de steden meestal intressant. Katedralen en kerken in binnentuintjes van woonblokken zie je alleen in Roemenië. Een vrouw zonder handen en benen op een houten karretje die zich in twee uur door vrijwilligers de stad door naar het station laat slepen, ook dat kan alleen in Roemenië.

Bulgarije hebben we gezien tijdens een andere hete zomer. Ik herinner mij vooral de grote gastvrijheid en ongekunsteldheid van de familie Lautliev, de privéstranden van de nieuwe rijken en dure hotels aan de Zwarte Zee en de organisatie van een Miss Monokini-wedstrijd in Plovdiv. Albanië was een beproeven en een ervaring. De entree in Korce, een stad met nul procent overgebleven industrie, in de gusende regen na urenlange getreiter aan de grens is om nooit te vergeten. Ook niet het verblijf in de hoofdstad Tirana, in het appartement van een ontslagen generaal die nog steeds denkt dat hij enkele bataljons onder zich heeft. En dan zijn er nog de twaalf miljoen bunkertjes langs de weg, in de velden, op de stranden, in de voortuintjes. Zij domineren het voor de rest ongerepte Albanees landschap en bieden een schuilplaats aan koeien, schapen en soms daklozen. En niet te vergeten: de korrupcie. Je aan de grens geen verzekering aanbieden en je vervolgens in het binnenland om die reden vogelvrij verklaren, of het eisen van smeergeld om je het land uit te laten. Servië heb ik alleen bezocht, met Belgrado als enige bestemming. Er heerste een grimme sfeer. Dat krijg je als je erheen trekt tijdens de Navo-bombardementen in Bosnië. Veel vertrokken gezichten in mijn richting toen ik de anti-Navo-betoging fotografeerde. In de Kroatische hoofdstad Zagreb stond ik aan het eind van de reis voor een dilemma: naar Sarajevo of niet. Doe ik het wel dan wordt het een hoofdstuk in het boek, doe ik het niet dan riskeer ik onvolledigheid en kritiek. De ellenlange wachtlijst van de VN en de verhalen over de Igman-bergspas deden de rest. Over Slovenië kan ik eveneens kort zijn. Ik ben even gestopt (met alle respect, want het is best een mooi land) in Lubljana om een hamburger te gaan eten in de nieuwe McDonald's.

De fototentoonstelling East of Eden loopt van 30 maart tot 18 mei in het Museum van Hedendaagse Kunst in Gent. Het boek van Carl De Keyzer zal worden uitgegeven bij Ludion in Gent.

Sibiu, Roemenië, 1994.

Libnica, Polen, 1994.

Praag, Tsjecho, 1994.

Kludz, Polen, 1994.

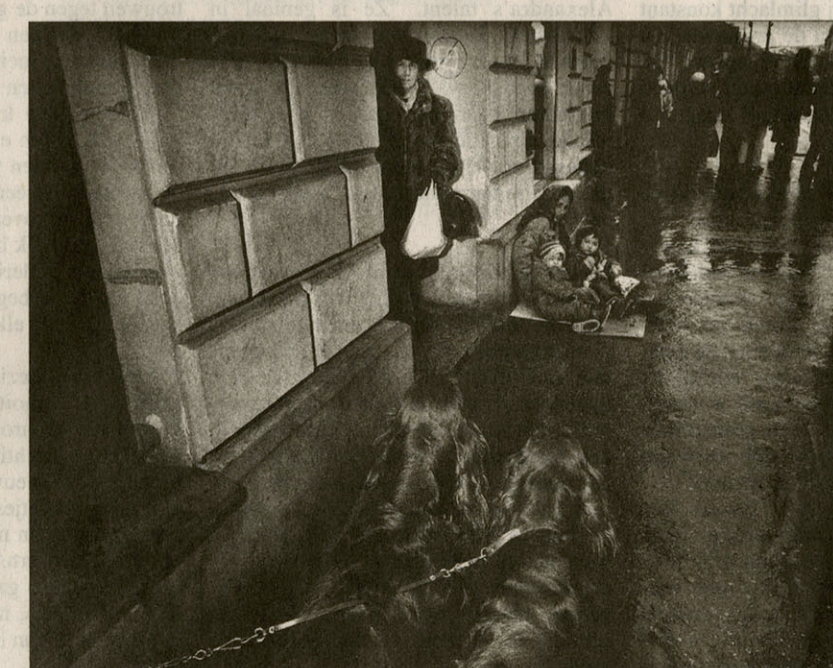
Babelsberg (Berlijn), 1995.

Kecskemet, Hongarije, 1994.

Mezokovesd, Hongarije, 1994.

Warschau, Polen, 1994.